

Od nomadycznego pasterstwa do wczesnego państwa: wykorzystanie metod bioarcheologicznych do rekonstrukcji procesów społecznych i ekonomicznych w środkowym Iranie w epoce żelaza

Celem archeologii jest poznanie dawnych społeczności. Chociaż większość badań opiera się wyłącznie na analizie zabytków i obiektów, dzięki rozwojowi osteologii oraz interdyscyplinarnych badań bioarcheologicznych i chemicznych możliwe staje się uzyskiwanie coraz bardziej różnorodnych rezultatów oraz bezpośrednich informacji na temat życia konkretnych osobników. Starożytny Bliski Wschód jest jednym z najważniejszych obszarów w historii rozwoju cywilizacji ludzkich, lecz niewiele interdyscyplinarnych badań dotyczy ludności zamieszkującej dawniej ten obszar. We wczesnej epoce żelaza na terenie środkowego Iranu doszło do istotnych przemian ekonomiczno-społecznych, czemu towarzyszył wzrost potęgi pasterskiego ludu Medów, lecz niewiele na ten temat wiadomo z uwagi na małą liczbę przebadanych stanowisk archeologicznych i rzadkie wzmianki z źródeł pisanych. Celem niniejszego projektu jest bioarcheologiczna rekonstrukcja różnorodnych aspektów życia ludności z okolicy Kaszanu i obserwacja różnic pomiędzy I (ok. 1400-1100 r. p.n.e. wg. lokalnej chronologii), II (ok. 1100-850 r. p.n.e.) i III (ok. 850-550 r. p.n.e.) okresem epoki żelaza na tym obszarze. Szczątki ludzkie z pięciu cmentarzysk zostaną przebadane w celu rekonstrukcji miejscowej demografii, częstości zmian patologicznych oraz wskaźników stresu środowiskowego (związanych z niedoborami składników odżywczych). Ponadto przedmiotem analizy będzie również dieta i mobilność miejscowej ludności, wykonana na podstawie badań proporcji izotopów węgla, azotu i strontu w ludzkich zębach i kościach, które są zmienne w zależności od typu i pochodzenia spożywanego pokarmu. W niniejszym projekcie określone zostanie, jaki udział w pożywieniu miejscowej populacji odgrywał pokarm pochodzenia zwierzęcego oraz rośliny uprawne. Zostanie również podjęta próba oceny, czy i na jaką skalę, miejscowa ludność praktykowała sezonowy wypas zwierząt. Wykonana także będzie rekonstrukcja wzorca mobilności lokalnej społeczności oraz określone zostanie, czy widoczne jest stopniowe zmniejszenie mobilności, które mogło być związane z formowaniem się konfederacji, a następnie wczesnego państwa terytorialnego. Niniejszy projekt może przyczynić się wypełnienia luki w archeologii wczesnej epoki żelaza na terenie Iranu, a także lepszemu zrozumieniu społecznych i ekonomicznych przemian w tym okresie. Ponadto niewiele interdyscyplinarnych projektów badawczych prowadzonych jest w odniesieniu do populacji starożytnego Bliskiego Wschodu. Proponowany projekt mógłby pomóc w popularyzacji metodologii badań bioarcheologicznych wśród miejscowych archeologów.